

Notat

KKR Nordjylland

4. april 2016

Side 1.

Notat vedr. nordjyske perspektiver på den kommende udligningsreform

I takt med at Folketinget og borgerne i stigende grad kræver og forventer mere ensartet service i kommunerne på tværs af landet, bør kommunerne også i stigende grad gives mere ensartede finansieringsvilkår.

Kommunernes finansieringsvilkår er i høj grad bestemt af det kommunale tilskuds- og udligningssystem, som står overfor en reform i 2018.

Finansieringsudvalget arbejder pt. med forslag til tilpasning af det kommunale tilskuds- og udligningssystem ud fra et relativt snævert kommissorium, der beskriver, at formålet med justeringerne af udligningssystemet er, at *"imødegå de mere langsigtede utilsigtede byrdefordelingsmæssige forskydninger som følge af refusionsomlægningen"*.

Kommissoriet er således et udtryk for, at der er optræk til, at udligningsreformen bliver en lappeløsning, der som følge af en lovændring har til formål stort set at fastholde udligningsmæssig status quo.

De 11 nordjyske kommuner mener, at det er nødvendigt at være mere ambitiøs med den kommende udligningsreform. Udligningsreformen bør ikke kun tage hånd om *"utilsigtede byrdefordelingsmæssige forskydninger som følge af refusionsomlægningen"*, men bør derimod give anledning til at rette op på de væsentligt forskellige finansieringsvilkår, som det nuværende system bidrager til.

For de nordjyske kommuner kan *"de mere langsigtede utilsigtede byrdefordelingsmæssige forskydninger som følge af refusionsomlægningen"* således opgøres til en udfordring på ca. 116 mio. kr. årligt i 2019¹. Til sammenligning kan de nordjyske kommunernes nettotab som følge af diverse beskrevne skæv- og uhensigtsmæssigheder i det nuværende tilskuds- og udligningssystem opgøres til ca. 1,5 mia. kr. årligt – altså en langt større udfordring end det, der er omfattet af finansieringsudvalgets kommissorium.

Tabet på de ca. 1,5 mia. kr. årligt henføres til forskellige områder af det kommunale tilskuds- og udligningssystem, herunder bl.a.:

- **Udlændingeduligningen**, som årligt påfører de nordjyske kommuner et tab i størrelsesordenen 100 mio. kr. Finansieringsudvalget har allerede i 2014 vist, at udlændingeduligningen omfordeler knap dobbelt så meget som tilsigtet, men der er endnu ikke justeret for dette i tilskuds- og udligningssystemet.²
- **Hovedstadsudligningen** er ikke tidssvarende og er med til at dele Danmark op i et A- og et B-hold, henholdsvis i og udenfor hovedstaden. Hovedstadskommunerne har således både et højere serviceniveau og lavere skatter, mens udgiftsbehovet pr. indbygger er højere i provinsen. Derfor forekommer det urimeligt at have en udligningsordning, der i 2016 omfordeler ca. 2,8 mia. kr. internt i hovedstadsområdet, når de mest økonomisk udfordrede kommuner findes i provinsen – særligt når de

¹ Baseret på det daværende Økonomi- og Indenrigsministeriums fremskrivning af overførselsudgifterne, og beregnet ud fra forudsætning om at den initiale tilpasning af udligningssystemet gældende i 2016 og 2017 fortsætter.

² Se mere på www.rimeligudligning.nu

øgede krav om mere ensartet serviceniveau inddrages i betragtningen. Initiativet Bedre Balance har opstillet en mere rimelig udligningsmodel, hvor alle landets kommuner bliver omfattet af de samme generelle udligningsordninger – og derved skaber mere ensartede finansieringsvilkår på tværs af landet. I forhold til den foreslåede ensartede model for hele landet mangler Nordjylland ud fra beregningerne 365 mio. kr.³

- Der mangler **socioøkonomiske kriterier** som kan opfange socialt udgiftsbehov i landdistrikterne. I de mest bymæssige kommuner er det beregnede sociale udgiftsbehov således højere end de faktiske sociale udgifter, mens kommuner med store landdistrikter rammes af et lavt beregnet udgiftsbehov ift. de faktiske sociale udgifter. Initiativet Rimeligudligning.nu har opgjort det samlede tab som følge heraf for de nordjyske kommuner til ca. 619 mio. kr.⁴
- **Kompensation for de kommunale overførselsudgifter:** Kompensationen for de samlede kommunale overførselsudgifter sker via refusion, bloktilskuddet (de budgetgaranterede områder inkl. øvige overførsler) og Beskæftigelsestilskuddet.

Nordjylland under ét har siden 2010 haft et udgiftsniveau for de samlede overførselsudgifter, der har ligget relativt stabilt ca. 4% over landsgennemsnittet. Men under denne overordnede stabile udvikling har de nordjyske kommuner nedbragt udgifterne til A-dagpenge mv., mens udgifterne indenfor de budgetgaranterede områder er steget tilsvarende. Det giver store udfordringer, idet udviklingen i nettoudgifterne vedr. de budgetgaranterede områder (inkl. øvrige overførsler) kompenseres via befolkningsandelen, mens nettoudgifterne vedr. A-dagpenge mv. kompenseres krone til krone på landsdelsniveau.

Det forekommer uhensigtsmæssigt at have to forskellige kompensationssystemer på et område med så mange forbundne kar. Udviklingen siden 2010 har således betydet, at Nordjylland har afleveret gevinsten ved at have nedbragt udgifterne til A-dagpenge, hvor kompensationen følger med nedad krone til krone. Samtidig har Nordjylland selv måttet finansiere hovedparten af den negative udvikling på de budgetgaranterede områder, idet væksten på dette område kun kompenseres med Nordjyllands befolkningsandel på godt 10%. Nordjylland har med andre ord ikke mulighed for at tjene ind på gyngerne, hvad man har mistet på karrusellen. I 2014 kan tabet for de nordjyske kommuner opgøres til samlet ca. 164 mio. kr.

I debatten om den kommunale udligning argumenteres der fra tid til anden for, at øget udligning vil mindske det kommunale selvstyre og incitamentene til at præstere bedre. De nordjyske kommuner har svært ved at se, at det skulle være tilfældet. For det første er der ikke nødvendigvis behov for en *øget* udligning men jf. eksemplerne herover en *rimelig og balanceret* udligning, der giver mere ensartede finansieringsvilkår på tværs af landets kommuner. For det andet vil mere ensartede finansieringsvilkår tværtimod betyde et øget kommunalt selvstyre, hvor forskelle i kommunernes serviceniveau bliver udtryk for kommunernes lokale udgiftspolitiske prioriteringer samt den lokale evne til at tilrettelægge servicen. Dette modsat den nuværende situation, hvor forskelle i serviceniveau i høj grad dikteres af væsentlige forskelle i kommunernes finansieringsmæssige rammevilkår.

³ Se mere på www.bedrebalance.nu

⁴ Se mere på www.rimeligudligning.nu

Med udligningsreformen i 2018 er der mulighed for at skabe et mere rimeligt og tidssvarende tilskuds- og udligningssystem, der giver mere ensartede finansieringsvilkår for kommuner på tværs af landet, og derved skabe et kommunalt Danmark i bedre balance.

De 11 nordjyske kommuner vil således appellere til, at folketinget ikke nøjes med at bruge udligningsreformen som en lappeløsning på et system, der allerede er skævt. Men at folketinget derimod tager ansvar og bruger udligningsreformen til at skabe et kommunalt Danmark, hvor kommunerne tværs af landet med en mere rimelig finansieringsmodel får reel mulighed for at leve op til forventningerne om et mere ensartet serviceniveau.